

Andet kvartal 2007

Forårets lektie: Der er tidspunkter, man ikke skal rutte med sandheden, hvis det tjener nationens interesser. Det var tre tidligere udenrigsministre fra to forskellige årtier, Uffe Ellemann-Jensen (V), Niels Helveg Petersen (R) og Mogens Lykketoft (S), enige om, da radioens P1 den 28. maj spurgte om det var i orden, at statsminister H.C. Hansen (S) – uden Folketingets samtykke – i 1957 gav USA lov til at opstille og placere atomvåben på Grønland. Det var i lodret modstrid med regeringens officielle atomfri forsvarspolitik. Men det var i tråd med Danmarks alliancepolitik og interesser. Og tiden var en anden, betonede ex-ministrene. Kold krig.

Men der er også tidspunkter, man ikke skal rutte med pengene – specielt ikke, hvis det ikke er ens egne, og det er kæresten, som får glæde af de gode kontanter. I hvert fald måtte Paul Wolfowitz, omstridt chef for Verdensbanken, forlade sin post midt i maj – bl.a. efter stærkt pres fra EU-kredsen. Hvorfor? Fordi han som chef for Verdensbanken havde hjulpet sin kæreste med en opsigtsvækkende lønforhøjelse, som harmonerede dårligt med Verdensbankens indsats imod korruption og ne-

potisme. Wolfowitz gik, diplomaten Robert Zoellick kom.

Og det gode danske skib *Vædderen* lagde til kaj den 25. april efter næsten et års Galathea-ekspedition, hvor det danske flag har vejet over høje videnskabelige ambitioner, om end netop flaget var årsag til, at sejladsen måtte undgå Suezkanalen og Det Arabiske Hav, hvor Dannebrog antoges at komme i modvind på grund af sidste års profettegninger i *Jyllands-Posten*. Til gengæld kom Galathea rundt om Afrika.

Men foråret stod igen i Afghanistans og Iraks tegn.

Afghanistan

Samtidig med, at den danske regering den 15. maj fik opbakning fra et stort flertal i Folketinget til at udbygge det militære danske engagement i Afghanistan ved at øge den danske styrke i landet fra 435 til 640 mand, fik forsvarsministeriet besked om, at tre danske soldater var såret under kampe i landet, hvor en træning tidligere på året kostede en dansk soldat livet.

De danske styrker opererer inden for rammerne af ISAF, der i maj 2007 omfattede ca. 32.000 soldater

fra 37 lande under ledelse af NATO. Indsatsen foregår især i Helmand-provinsen i den sydlige del af landet, som statsminister Anders Fogh Rasmussen (V) havde lejlighed til at besøge under et besøg i Afghanistan den 17.-19. maj.

Her er ikke alene de danske soldater, men især det store canadiske bidrag udsat for et stort pres fra talebanere og andre oprørere, herunder også lokale krigsherrer, som ikke ønsker udenlandsk tilstedeværelse i landet. Et af mange problemer er netop at definere fjenden præcist, som det hedder i analyser fra udenlandske tænketanke. Et andet problem er, hvorledes koalitionen skal bekæmpe fjenden, og diskussionen koncentrerede sig i tiden omkring statsministerens besøg sig bl.a. om de mange civile ofre for krigen.

Ganske vist må hovedparten af de civile regnes til ofrene for talebanernes og andre oprøreres krigsførelse og regulære terror, som bl.a. menneskeretsorganisationen Human Rights Watch understreger det i en rapport fra foråret. Men som den afghanske præsident Hamid Karzai har understreget det flere gange, betyder USA's og ISAF's krigsførelse i landet voksende tab blandt civilbefolkningen, hvilket den tyske forsvarsminister Franz Josef Jung erkendte på et EU-forsvarsministermøde i maj.

Han opfordrede NATO og landene i ISAF-koalitionen til at lægge

kursen om, og de tyske soldaters og underofficerers organisationer krævede også ændringer af strategien i landet, mens en meningsmåling i ugebladet *Stern* viste, at 65 pct. af tyskerne ønsker de ca. 3.000 tyske soldater i Afghanistan ud af landet.

I Danmark påpegede Afghanistaneksperten Peter Dahl Thruelsen fra Forsvarsakademiet i flere udtalelser til bl.a. *Politiken*, at hensynet til at få soldaterne levende hjem fra Afghanistan ofte betyder, at de udenlandske tropper i Afghanistan bruger uforholdsmæssigt hårde magtmidler. Det kan fx være i form af bombardementer af landsbyer eller huse med formodede taleban-krigere, for at undgå at sende patruljer ind i et farligt område.

Det er en farlig løsning, mente Peter Dahl Thruelsen, der også har skrevet en analyse af bl.a. denne problematik for DIIS. De høje civile tab betyder, at civilbefolkningen vender sig fra de udenlandske tropper, og derfor trækker krigen ud med det resultat, at også de militære tab på fx dansk side uundgåeligt bliver større.

Et andet problem er soldaternes udrustning. Under statsministerens besøg i Afghanistan gjorde en række officerer sig til talsmænd for, at Danmark beskytter de danske soldater med kampvogne, som bl.a. Canada nu gør. Det afviste Forsvarskommandoen ligesom den britiske hærledelse og regering med det argument, at tilstedeværelsen af kampvogne risi-

kerer at skabe større afstand til civilbefolkningen, mens opgaven derimod er at vende dem fra talebanerne.

Situationens alvor blev understreget af, at en række danske humanitære organisationer på lige fod med deres udenlandske kolleger nu opgiver at arbejde i det sydlige Afghanistan, hvor oprørere har fanget eller myrdet udsendinge fra udenlandske organisationer eller virksomheder. Den rådgivende danske ingeniørvirksomhed COWI afviser også at arbejde i den sydlige del af Afghanistan.

Den danske regering opgiver dog ikke genopbygningsarbejdet. Udviklingsminister Ulla Tørnæs (V) meddelte den 15. maj, at regeringen øger antallet af civile rådgivere i Helmand-provinsen fra en til tre, ligesom de danske styrker bl.a. får til opgave at beskytte genopbygningsprojekter.

Opgaven er ikke nem. Et enkelt og mere 'fredeligt' eksempel: i slutningen af maj indrømmede udenrigsminister Per Stig Møller (K) i et svar til Folketingets Forsvarsudvalg, at hvert 10. folkevalgte i Afghanistan er involveret i kriminelle aktiviteter. 15 pct. af parlamentarikerne har kontakt til væbnede grupper, og cirka 20 har gjort sig skyldige i overtrædelse af menneskerettighederne.

Det oprappede engagement i Afghanistan har nu opbakning fra regeringspartierne, Dansk Folkeparti, Socialdemokraterne og De Radikale

– mens SF og Enhedslisten er direkte imod:

“Jeg er meget nervøs for, at vi om føje tid til stå her i Folketinget med helt samme erfaringer fra Afghanistan, som vi har fået fra Irakkrigen. Her er vi ikke lykkedes, her er vi havnet i den militære sump”, lød det fra SF's Holger K. Nielsen.

Udenrigsminister Per Stig Møller svarede som Kaj Munk-kender igen med et citat af den myrdede præst:

“Hvis de pæne mænd ikke vil handle, så tager bisserne magten i verden”.

Danmark på vej ud af Irak

I Irak har bisserne stort set taget magten. Den 25. maj indrømmede forsvarsminister Søren Gade (V), at Basra i dag er i militsernes og Teherans vold.

“Hvis du havde spurgt mig for tre år siden om den sandsynlige udvikling i Irak, så ville jeg have spået den til at være markant bedre, end den er. Jeg havde ikke forestillet mig, at man ikke var nået længere i den interne fredsproces i Irak”, sagde Søren Gade til *Information*.

Udtalelsen faldt ti dage efter Folketingets beslutning om at trække den danske bataljon hjem fra det sydlige Irak i august i år. Derefter sker der en beskedent optrapning af den civile indsats, ligesom Danmark stiller fire observationshelikoptere med besætning til rådighed for indsats i landet, der ifølge den seneste

situations- og trusselsvurdering fra Forsvarets Efterretningstjeneste, FE, befinder sig i regulær borgerkrig.

“Situationen har udviklet sig til borgerkrig, hvor irakerne kæmper om territorier, ressourcer og politisk magt, og landet er præget af opløsning og udbredt kaos”, hedder det i FE’s vurdering fra 9. maj.

Dagen før Folketingets beslutninger om Irak og Afghanistan faldt en dansk patrulje i det sydlige Irak i baghold. En dansk konstabel mistede livet, og fem blev såret efter en ti-melang ildkamp med oprørere i en aktion, der fra oprørernes side var så godt planlagt, at irakisk presse og udenlandsk presse var fremme kort tid efter.

Det gjorde det bl.a. muligt for fotografer fra *Agence France Presse* at fotografere unge irakere, der begejstret dansede rundt om den udbrændte pansrede mandskabsvogn, som en del af de danske soldater havde opholdt sig i.

Disse makabre fotografier vil ligesom billederne af den brændende danske ambassade i Beirut og afbrændingerne af Anders Fogh Rasmussen-dukken under Muhammed-krisen uden tvivl indgå i den kollektive danske erindring om dansk udenrigspolitik i begyndelsen af det 21. århundrede, lød det fra flere kommentatorer.

Ved tidspunktet for beslutningen om den danske tilbagetrækning var det samlede billede af situationen i Irak, at Basra-provinsen i syd er un-

der stridende militser kontrol. Den amerikanske offensiv i Bagdad har ført til en mindre tilbagegang i antallet af attentater og voldshandlinger, hvilket ikke forhindrer hundredvis af civile i at miste livet hver uge.

Det samme er tilfældet i de sunni-muslimske områder i det centrale Irak og omkring byen Mosul, hvor det dagligt kommer til regulære kampe mellem oprørere, regerings-soldater samt amerikanske enheder, ligesom der i disse områder også er væbnede sammenstød mellem stridende militser.

Stor eller lille traktat

I EU er diskussionerne om traktaten – som nu ikke længere skal hedde forfatning – trådt ind i en ny og aktiv fase efter valget af den konservative Nicolas Sarkozy til præsident i Frankrig 6. maj.

Nicolas Sarkozy kræver en ‘forenklet’ traktat, men få dage inden EU-topmødet i Bruxelles 21. og 22. juni, hvor traktaten var øverst på dagsordenen, talte han til gengæld om midlertidigt at gemme diskussionerne om tyrkisk medlemskab af EU, som han både før og under valgkampen gik stærkt imod.

Hvordan ligger Danmark i forhold til skillelinjen mellem de lande som ønsker en minitraktat (de to nejsigere, Frankrig og Holland, samt Storbritannien og Polen) og det flertal af EU-lande, der har ratifice-

ret traktaten, og som ikke ønsker at give køb på store dele af den traktat, de allerede har godkendt?

Statsminister Anders Fogh Rasmussen (V) var i de store træk på linje med den tyske forbundskansler Angela Merkel, da han under et besøg i Berlin den 22. maj diskuterede situationen i EU med hende.

Den tyske forbundskansler havde inden haft forhandlinger med Nicolas Sarkozy, og hun var indstillet på, at EU – fra 1. juli under portugisisk formandskab – skal tage hensyn til Frankrig og Holland, som har sagt nej til det foreliggende traktatgrundlag.

Men på et møde 28. maj med den østrigske forbundskansler, socialdemokraten Alfred Gusenbauer, lovede hun et 'fair kompromis' i form af at beholde væsentlige dele af det udkast til en forfatningstraktat, som 18 af de 27 medlemslande trods alt har sagt ja til.

Forbundskansleren og flertallet af EU-lande vil for alt i verden undgå en ny forhandling om stemmevægte i unionen.

“Det vil ikke være nogen god ide at genåbne de meget besværlige kompromiser, der ligger bag den eksisterende traktat, især ikke hvad angår stemmevægten i EU's institutioner”, sagde den danske statsminister efter mødet med sin tyske kollega.

Problembørnene i det næste halve år under det portugisiske formandskab bliver Polen, Holland og måske Frankrig. Briterne møder op med

en ny premierminister, nemlig Gordon Brown, til de afgørende møder i efteråret, og han vil tale stærkt for en 'forenklet' traktat ligesom den franske præsident. Spørgsmålet er, hvilke elementer, de vil beholde, og hvilke, de vil rense ud – og mens den debat foregår, kan Danmark ligge bekvemt i ly af de store.

Men EU er også praktisk arbejde. Mens rorgængerne diskuterer traktat, kører det daglige slid i unionens maskinrum videre i form af vedtægter i Kommissionen, Rådet og Parlamentet.

Fx støttede EF-domstolens generaladvokat i en anbefaling til domstolen den 23. maj retten til faglige aktioner mod løndumping i en sag, som også dansk fagbevægelse fulgte meget tæt. I en sag mellem svenske fagforeninger og en lettisk entreprenørvirksomhed gav generaladvokaten i udtalelsen, som retten plejer at følge, fagforeningerne ret i, at de havde lov til organisere en blokade mod den lettiske virksomhed, der betalte lettiske arbejdere på en byggeplads i Stockholm under den svenske tarif.

Så langt så godt for den nordiske fagbevægelse, der frygter et forbud mod den slags blokader. Men alt er ikke fryd og gammen. For generaladvokaten definerede nogle kriterier for, hvornår dette våben må bruges, og dele af den nordiske fagbevægelse mener, at EF-domstolen ikke burde have påtaget sig sagen, fordi strejkeretten ikke er omfattet

af EU-regler, lød det fx fra dansk LO's næstformand, Tine Aurvig-Huggenberger.

Så det er ikke kun med den kommende traktat, der er problemer. Den eksisterende giver også anledning til strid i det daglige, trælsomme arbejde i unionen.

I øvrigt

* Regeringen har sat gang i en række initiativer, der skal tiltrække udenlandske investorer, styrke Danmarks image og tiltrække udenlandske studerende og undervisere.

* 27. juni blev valgt af Tony Blair til sidste dag på jobbet som Storbritanniens premierminister.

* Torben Brylle, dansk diplomat, blev i april udnævnt til EU's særlige repræsentant i de svære forhandlinger om at løse konflikten i Sudans Darfour-provins.

* Danmarks ulandsbistand hører hjemme i verdens top-5. Det bekræfter en rapport fra OECD. Den danske bistand udgjorde i 2006 i alt 13,3 mia. kr. Sverige fører med 1,03 af bruttonationalindkomsten, fulgt af Norge og Luxembourg med 0,89 pct. og Holland 0,81 pct – og Danmark med 0,8 pct. af BNI.

* Miljøminister Connie Hedegaard har sidst i april haft fint besøg i skikkelse af de asiatiske miljøministre. Emnet var global opvarmning og forberedelse på FN-topmødet i København 2009 om opfølgning af Kyoto-protokollen om reduktion af drivhusgasser.

Michael Seidelin, udenrigspolitisk reporter og analytiker, Politiken & Anders Jerichow, kronikredaktør ved Politiken og redaktør, Udenrigs